

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลนาวังหิน
อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์ หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลนาวังหิน ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้สำรวจบุคคลสำคัญของท้องถิ่นเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ ชาวบ้านของตำบลนาวังหิน เพื่อเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้ สูญหายไปจากชุมชน และเพื่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลนาวังหิน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
ด้านศิลปกรรม	๙
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๐
ด้านหัตถกรรม	๑๑
ด้านแพทย์แผนไทย	๑๒
ด้านเกษตรกรรม	๑๓
ตารางฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๕

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทยสามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลนาวังหิน ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้สำรวจบุคคลสำคัญของท้องถิ่นเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน ความหมายของภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิ มีความหมายว่าพื้น ชั้น พื้นเพ ปัญญาหมายความว่าความรอบรู้ ความรู้ทั่วไป ความฉลาดเกิดแต่ การเรียนและคิด ภูมิปัญญาหมายถึงพื้นฐานความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงความสามารถใน การใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิ ความหมายว่าพื้น ชั้น พื้นเพ

ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่วไป ความฉลาดเกิดแต่การเรียนและคิด

ภูมิปัญญา หมายความว่า พื้นฐานความรู้ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายความว่า ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและ ดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

การถ่ายทอดความรู้หรือการสอน หมายความว่า บอกวิชาความรู้ให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้ เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ตัว

จากการศึกษาความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการต่างๆ ซึ่งครอบคลุมคำว่าภูมิปัญญา ภูมิปัญญา พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถรวบรวมได้ดังนี้

๑) ภูมิปัญญา คำว่าภูมิปัญญาตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ความสามารถความเชื่อความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาหมายถึงความรู้ความคิดความสามารถที่เป็นผลมาจากการใช้ความคิดและ สติปัญญาในการปรับตัวและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นกระบวนการที่ เกิดขึ้น เรียนรู้และสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สามารถใช้หรือปรับเปลี่ยนมาสร้างประโยชน์และแก้ปัญหาใน การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาอาจเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในชุมชนจากภายในชุมชนและ ภายนอกชุมชนหรือผลิตขึ้นมาใหม่ก็ได้

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคนซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อแม่ปู่ยาตายายญาติพี่น้องและผู้ที่มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเป็นแนวทางหลักเกณฑ์มีวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้ล่วงลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบสานจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกคนรุ่นหนึ่งระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุงประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึงรากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความรู้รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพการณ์ทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้โดยแยกให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาว่าหมายถึงพื้นความรู้ความสามารถ และคำว่าท้องถิ่นว่าหมายถึงท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงหมายถึงพื้นความรู้ความสามารถของท้องถิ่นที่ใดท้องที่หนึ่ง

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตชนในสังคมและในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมจึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่ แล้วฟื้นฟูประยุกต์เสริมสร้างสิ่งใหม่บนรากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักฟื้นฟูประยุกต์และนักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มีชื่อเรียกในเวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้านและสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการกล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านคือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษาสังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆเรื่อง ความรู้ที่จักเกิดการยอมรับถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่น

๔) ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชุมชนหลายๆชาติพันธุ์รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองได้อย่างมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้านภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีได้เกิดเป็นเอกเทศ แต่ส่วนแลกละเปลี่ยนเฟ้นและปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นๆตลอดมา

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาไทยหมายถึงองค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทยในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการสะสมเลือกสรรและพัฒนาปรับปรุงอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการถ่ายทอดกันมาในสังคมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกัน

ตารางเปรียบเทียบภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาไทย

ประเภทภูมิปัญญา	ลักษณะที่เหมือนกัน	ลักษณะที่แตกต่าง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เป็นองค์ความรู้และวิธีการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	เป็นองค์ความรู้และความสามารถในระดับบุคคลหรือระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขอบเขต จำกัด ในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาอีสาน ผ้าไหม แกงไตปลา หนังตะลุง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ
ภูมิปัญญาไทย		เป็นองค์ความรู้และความสามารถโดยส่วนรวมและเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ เช่น ภาษาไทย มวยไทย ต้มยำกุ้ง เป็นภูมิปัญญาไทย ฯลฯ

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าภูมิปัญญาเป็นความรู้ความสามารถและวิธีการที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นความรู้ความสามารถและวิธีการปฏิบัติของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหากวิธีการนั้นเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นและมีการนำไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย ชุมชนก็จะเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” แต่ถ้าได้รับการยอมรับในระดับชาติก็จะขยายกว้างเป็น “ภูมิปัญญาไทย”

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ๖ ประการ

๑. มีความเป็นท้องถิ่นที่มีรากฐานอยู่ในชุมชนหนึ่ง
๒. เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคลที่ใช้ความรู้นั้น
๓. มีการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไม่ค่อยมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
๔. เป็นความรู้ที่มาจากการลงมือทำและประสบการณ์มากกว่าเป็นความรู้จากทฤษฎี
๕. มีรากฐานในโลกทัศน์ทางศาสนาคำสำคัญด้านจิตวิญญาณและค่านิยมของชุมชนในสังคม
๖. เป็นความองค์รวมความสมดุลของร่างกายและจิตวิญญาณและมีความสำคัญในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยพอสรุปได้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอดตั้งแต่สุโขทัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชพระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตาแบบพ่อปกครองลูกผู้ใดประสบความเดือดร้อนก็สามารถที่ระดมแจ่มแจ้งความเดือดร้อนขอรับพระราชทานความช่วยเหลือทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศทางการเมืองในประเทศจนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้ง ด้านการเกษตรพระองค์ทรงพระราชทานทฤษฎีใหม่ให้แก่พสกนิกรด้านการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืนฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ยังความสงบร่มเย็นคืนกลับมายังประชาชน

๒. สร้างความภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิคนไทยในอดีตมีความสามารถเป็นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จำนวนมากเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ เช่น นายขนมต้มเป็นนักมวยที่มีฝีมือเก่งในการใช้อาวุธทุกส่วน แม้ไม่มีมวยไทยสามารถชกมวยไทยจนชนะพม่าได้ถึงเก้าสิบคนในคราวเดียวกันซึ่งในปัจจุบันมวยไทยถือเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะการป้องกันตัวชั้นเยี่ยม

๓. ความสามารถปรับปรุงประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม คนไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีตประณีตรักสงบใจเย็นมีความอดทน ให้อภัยสำนึกดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุขทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ ทั้งหมดนี้สืบเนื่องจากหลักธรรม คำสอนพระพุทธศาสนาเป็นการใช้ภูมิปัญญาในการประยุกต์พระพุทธศาสนา

๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดการยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่สังคมและธรรมชาติอย่างยิ่งมีเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีสิบสิ่งเดือนเป็นการแสดงความเคารพขอพรเป็นวันแห่งครอบครัวเครือญาติ พี่น้อง ได้พบกันด้วยความอบอุ่น ส่วนประเพณีลอยกระทงคุณค่าอยู่การบูชาและเคารพบุญคุณของน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนพืชสัตว์ ซึ่งใช้น้ำทั้งการบริโภคและอุปโภค ในการรักษาป่าต้นน้ำลำธารได้ประยุกต์ให้ประเพณีการบวชป่าเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติสภาพแวดล้อมความอุดมสมบูรณ์แก่ต้นน้ำลำธารพลิกฟื้นกลับคืนมาได้ อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนไทยที่คำนึงถึงความสมดุลของคน สังคมและธรรมชาติแต่น้อยพอยุ่พอกิน เมื่อเหลือกินก็แจกญาติพี่น้องเพื่อนบ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอย่างอื่นที่ตนไม่มี เมื่อเหลือใช้จริงๆ จึงจะขายอาจจะกล่าวได้เป็นการเกษตรแบบ กิน-แจก-แลก-ขาย ทำให้คนในสังคมได้ช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกันเคารพนับถือกันเป็นญาติกันทั้งหมดบ้านจึงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีสัมพันธ์กันแนบแน่น ธรรมชาติไม่ถูกทำลายไปมากเนื่องจากทำพอกินไม่โลก ปัจจุบันถือเป็นภูมิปัญญาที่สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

๕. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัยแม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไรความรู้สมัยใหม่จะเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือใบพัดเป็นทางสามารถวิ่งได้เร็วขึ้นเรียกว่า “เรือหางยาว” การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสานพลิกฟื้นธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์คืนแทนสภาพป่าที่ถูกตัดทำลายไป การรู้จักใช้ภูมิปัญญาออมเงินสะสมทุนตามแบบ

สมัยใหม่ให้สมาชิกผู้ยึดมั่นปลดหนี้สินและจัดสวัสดิการแก่สมาชิกจนชุมชนมีความมั่นคงเข้มแข็งสามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศและการสร้าง “อุหลู๋” ขึ้นเป็นประการังเทียมให้ปลาอาศัยวางไข่แพร่พันธุ์และเจริญเติบโตขยายจำนวนมากดั้งเดิมถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาไส้” ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเรื่องของปากท้อง เป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์หรือที่คุณค่าเป็นตัวเงินโดยง่ายจึงจำเป็นต้องหวงแหนมีการจดลิขสิทธิ์สิทธิบัตรทางปัญญา

๒. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาใจ” ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใครกลับช่วยให้สังคมมีความเอื้อเฟื้ออาทรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อความผาสุกของคนในสังคม

ประกากร แก้ววรรณ ได้สังเคราะห์ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น องค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้านเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้นสั่งสมสืบทอดปรับปรุงพัฒนาเป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความรู้ใหม่สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็นความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง

การจำแนกแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล** บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในเรื่องพิธีกรรมสำคัญของท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการประดิษฐ์และการเกษตรกรรม โดยบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน พระพิชฌู ผู้นำชุมชน ผู้รู้ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ฯลฯ

๒. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสถานที่** ครอบคลุมสถานที่ที่มีความสำคัญกับท้องถิ่นในด้านประวัติศาสตร์ศาสนาพิธีกรรมที่ทางธรรมชาติสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งเพาะปลูกตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทั้งที่เป็นบุคคลหน่วยราชการ และองค์กรเอกชน

๓. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทวัสดุอุปกรณ์** ครอบคลุมวัสดุอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์สื่อของจริงและของจำลองที่ใช้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนงแต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความนิยมและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหารหรือตำรับตำราต่างๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปอาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ๑๐ ลักษณะ ดังนี้

๑. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา** ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นเนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้น ได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคมโดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

๒. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม** เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ดำรงที่คนไทยในท้องถิ่นสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญๆ ในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

๓. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน** เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทต่างๆ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นได้สืบทอดการพัฒนาอย่างไม่ขาดสาย กลายเป็นศิลปะที่มีลักษณะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

๔. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน** นอกจากมนุษย์จะทำอาหารมาบริโภคเพื่อความอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้เพื่ออาหารที่มีมากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆ มาบริโภคได้ด้วย

๕. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน** การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลาย โดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

๖. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม** ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค เราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายตัวอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิดของบรรพชนได้เป็นอย่างดี

๗. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน** ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากจะแสดงออกถึงความสนุกสนานและยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคมซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆ

๘. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน** ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

๙. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน** เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยมซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควรหากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรม

๑๐. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากประเทศไทยมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำไร่ทำนาจึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนน้อมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรมทั่วทุกภูมิภาคของไทย

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่างๆได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรเป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนธุรกิจชุมชน หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

๖. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ผลงานโดดเด่นในเรื่องต่อไปนี้

๖.๑ ด้านจิตรกรรม คือ การวาดภาพฝาผนัง การเขียนภาพลงผ้าหน้าผา การสักลาย ฯลฯ

๖.๒ ด้านประติมากรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และมีฝีมือในการปั้นแกะสลัก การหล่อ เช่น หล่อพระพุทธรูป ปั้นโอ่ง สลักลาดลายประดับต้นเทียนสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

๖.๓ ด้านสถาปัตยกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์เรื่องการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน โบสถ์ ศาลาพระภูมิ ฯลฯ

๖.๔ ด้านหัตถกรรม (งานช่างฝีมือ) คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีผลงานในสิ่งทำมือ เช่น เครื่องจักสาน

๖.๕ ด้านงานประดิษฐ์ คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีผลงานด้านการจัดทำผลงานเลียนแบบธรรมชาติ เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้บายศรี ตกแต่งลวดลายบนแผ่นผ้า ฯลฯ

๖.๖ ด้านดนตรีนาฏศิลป์และการเล่นพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเล่นดนตรี การขับร้อง การฟ้อนรำ การตีวงวิธีการเล่นพื้นบ้านหมอลำ การเล่นลิเก

๗. **สาขาการจัดการองค์กร** หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

๘. **สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษาตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๙. **สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวช การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีเข้า เป็นต้น

๑๐. **สาขากองทุนและสวัสดิการ** หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริหารกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของตนเองให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

๑๑. **สาขาการศึกษา** หมายถึง ความสามารถถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสั่งสอน การสร้างสื่อและอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

ด้านศิลปกรรม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก

ชื่อ : นางรัตดา เทียงแท้

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๔ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี

ปัจจุบันทักษะการดำรงชีวิตเป็นทักษะที่จำเป็นในสังคมปัจจุบันมาก เพื่อให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสุขภาพกายและใจที่ดี เตรียมพร้อมกับการปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบันรวมถึงอนาคต กิจกรรมผ้าบาติกจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชน ได้มีพัฒนาการทางสมองและกล้ามเนื้อ คลายความตึงเครียด การทำผ้าบาติกเป็นการแต่งผ้าวิธีหนึ่งที่ได้รับคามนิยมจากประชาชนอย่างแพร่หลายในลักษณะของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นส่วนมาก สามารถจำหน่ายได้ และตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคและเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนอีกทางเลือกหนึ่ง

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน

กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ หมู่ ๔

ชื่อ : นายนพพร พุทธธา

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๔ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ปัจจุบันการเกษตรใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตรเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของดิน ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มมากขึ้น และทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการลดหรือเลิกใช้และเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรกรรม เกษตรชุมชนหมู่ที่ ๔ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพสามารถผลิตเพื่อจำหน่าย เป็นการสร้างรายได้ จึงดำเนินการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพขึ้น เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักผลิตและใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี และสามารถนำปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตได้ไปเป็นปัจจัยในการผลิตพืชผักอินทรีย์ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร อีกทั้งยังช่วยกำจัดเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรโดยนำมาเป็นวัตถุดิบในการหมักปุ๋ย ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้านหัตถกรรม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน

โครงการด้านหัตถกรรม (กลุ่มจักสาน)

ชื่อ : นางสาวนีก สุจิตธรรมรัตน์

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๘ , หมู่ที่ ๑๐ ตำบลนาวังหิน อำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี

เครื่องจักสานไทย เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของประเทศไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ คุณลักษณะพิเศษของเครื่องจักสานมีคุณค่าในตัวเองทำให้เครื่องจักสานมีอายุยืนยาวสืบทอดกันมานาน แม้ในปัจจุบันการทำเครื่องจักสานจะลดจำนวนลงไปบ้างตามสภาพสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เครื่องจักสานยังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ยังไม่สามารถผลิตได้ด้วยเครื่องจักรกล เพราะการทำเครื่องจักสานต้องใช้ความชำนาญ และความสามารถเฉพาะตัวของช่างพื้นบ้านแต่ละถิ่น เครื่องจักสานจึงเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

ด้านการแพทย์ไทย
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน
โครงการด้านการแพทย์ไทย
(กลุ่มศูนย์การเรียนรู้เรื่องการนวดเมืองพระรถ หมู่๑๑)

ชื่อ : นายอุดม เดวีเลาะ

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

วิชาการนวดหรือวิชา “หัตถเวชกรรม” เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์การแพทย์ไทย ซึ่งคนไทยใช้ดูแลสุขภาพทั้งในคนปกติและใช้บำบัดรักษาโรคผู้ป่วย การนวดไทยจึงเป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตด้านสุขภาพ ที่ช่วยให้คนไทยพึ่งพาตนเองได้ทางสุขภาพในทุกกระดับ โดยยึดหลักสัจธรรมและความเพื่อพื้นฐานเรื่องธาตุเจ้าเรือน ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการนวดไทยและหลักการนวดไทย การนวดไทยนั้นมีธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ ตั้งแต่การประสิทธิ์ประสาทวิชา มีการประกอบพิธีไหว้ครู ครอบครูและบูชาครู ผู้ที่ได้รับการครอบมอบวิชาแล้ว เมื่อจะนวดจะต้องสำรวมจิตให้เป็นสมาธิ ระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์และระมัดระวังมารยาทในขณะนวด

ด้านเกษตรกรรม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน

โครงการด้านเกษตรกรรม (กลุ่มเกษตรผสมผสาน หมู่ ๑๑)

ชื่อ : นางสาวทิพย์วรรณ น้ำฟ้า

ที่อยู่ : หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เกษตรผสมผสานเป็นการนำเอาส่วนผสมของการทำอาชีพเกษตรกรรมมารวมไว้อย่างน้อย ๒ ประเภทขึ้นไป หรืออธิบายให้ง่ายกว่านั้นก็คือ การที่เกษตรกรทำงานมากกว่า ๒ ชิ้นขึ้นไปภายในพื้นที่และช่วงเวลาเดียวกัน ไม่ว่าจะปลูกพืชคนละชนิด การเลี้ยงสัตว์คนละประเภท เพื่อให้เกื้อกูลระหว่างกัน และสร้างประโยชน์ให้กับ การเกษตรมากที่สุด ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานห่วงโซ่ที่มีความสัมพันธ์กันด้วย จะได้ประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย รวมถึงไม่ยุ่งยากในการดูแล และทำให้เกิดความคุ้มค่าบนพื้นที่การเกษตรของตนเองมากที่สุด เช่น การเลี้ยงไก่ เอาไว้บนบ่อปลา การปลูกข้าวแล้วค้ำคั้นนามีการเลี้ยงบ่อปลา เป็นต้น เกษตรผสมผสานที่จะช่วยเพิ่มผลผลิต ให้กับผู้ทำได้จริง บนพื้นฐานแห่งการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

ด้านเกษตรกรรม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาวังหิน หมู่บ้านเกษตรสันติราษฎร์

ชื่อ : ข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อย ของ สภ. เกาะจันทร์ จำนวน ๓๑ ครอบครัว

ที่อยู่ : ตำบลนาวังหิน อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ในหมู่บ้านเกษตรสันติราษฎร์มีการแบ่งใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกใช้เป็นที่ดินสำหรับพักอาศัย เนื้อที่ ๕๐ ไร่ โดยจัดสรรให้สมาชิกรายละ ๖๐๐ ตารางวา สำหรับก่อสร้างบ้านพัก ๑ หลัง และโครงการสำหรับใช้เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ๑ หลัง ส่วนที่เหลืออีก ๑๘๐ ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ส่วนกลางสำหรับใช้รวมการทำเกษตร คือ ปลูกผัก เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่พื้นเมือง และเลี้ยงสุกร เพื่อเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัว โดยดำเนินงานภายใต้บริษัท เกษตรสันติราษฎร์ จำกัด

ตารางฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ชื่อภูมิปัญญา	ด้าน	เจ้าของภูมิปัญญา	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	หมายเหตุ
กลุ่ม ผลิตภัณฑ์จาก ผ้าบาติก	ศิลปกรรม	นางรัตดา เทียงแท้	จุดเด่นของผ้าบาติกอยู่ที่สีและ ลวดลายอันคมชัดของภาพที่ สามารถบอกอะไรได้หลายอย่าง ทั้ง ถิ่นที่มา วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ธรรมชาติ เอกลักษณ์ของแหล่ง ผลิต หรือกระทั่งความรู้สึกนึกคิด ของคนในท้องถิ่นนั้น และวิธีการทำ ที่มีหลายขั้นตอน ลวดลายแต่ละชิ้น จะไม่ซ้ำกันจึงทำให้ผลิตภัณฑ์มี ความโดดเด่นและมีมูลค่าเพิ่มขึ้น	บาติก เป็นการออกแบบผ้าที่มี การประยุกต์ เป็นการวาดระบาย สีโดยใช้สีผงหรือสารถีชนิดอื่นๆ ที่มี ลักษณะทางกายภาพเหมือนสีผง หรือใช้ในการรักษาสีดั้งเดิมของ ผ้าหรือเพื่อกันสีหรือปิดส่วนที่ไม่ ต้องการให้สีติดขณะที่ระบายสีสั ลงบนผ้า	หมู่ที่ ๔ ตำบลนาวังหิน อำเภอ พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๙๖-๘๘๕-๒๖๔๕	
กลุ่มปุ๋ย ชีวภาพ หมู่ ๔	ด้านการจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	นายนพพร พุทธิธา	จุดเด่นปุ๋ยชีวภาพถูกคิดค้นขึ้นมา เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร โดยช่วงหลังก็มีการนำปุ๋ยชีวภาพ มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้าน อื่นๆ เช่น การเกษตร ด้าน สิ่งแวดล้อม ด้านประมง	ปุ๋ยชีวภาพเป็นสารธรรมชาติที่ได้ จากกระบวนการหมักบ่มวัตถุดิบ จากธรรมชาติทั้งพืชและสัตว์ กับ สารที่ให้ความหวานจนถูกย่อย สลายโดยจุลินทรีย์ ซึ่งเมื่อผ่าน กระบวนการแล้วจะได้สารละลาย ที่เข้มข้น ประกอบไปด้วย จุลินทรีย์ และสารอินทรีย์หลาย ชนิด	หมู่ที่ ๔ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๘๐-๔๓๖-๖๙๗๒	

ชื่อกรณีปัญหา	ด้าน	เจ้าของกรณีปัญหา	จุดเด่นของกรณีปัญหา	ข้อมูลกรณีปัญหา	บริเวณที่พบ	หมายเหตุ
โครงการด้าน หัตถกรรม (กลุ่มจักสาน)	หัตถกรรม	นางสมนึก สุจิต ธรรมรัตน์	งานจักสานเกิดจากภูมิปัญญาที่มี การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในลักษณะ ของการทำเครื่องจักสานต่างๆ โดย นำวัสดุธรรมชาติใกล้ตัวมาใช้ให้เกิด ประโยชน์	จักสานในอำเภอพนัสนิคม เป็นจัก สานไม้ไผ่ที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ ผสมผสานระหว่างเผ่าพันธุ์ลาว ไทย จีน ในเมืองพนัสนิคม ในการ เตรียมเส้นตอกสาน	หมู่ที่ ๘ , หมู่ที่ ๑๐ ตำบลนา วังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๘๖-๘๔๑-๙๒๙๕	
โครงการด้าน การแพทย์ไทย (กลุ่มศูนย์การ เรียนรู้เรื่อง การนวดเมือง พระรถ หมู่ ๑๑)	การแพทย์ไทย	นายอุดม เดวีเลาะ	การนวดไทยเป็นการดูแลสุขภาพ แบบพื้นบ้านดั้งเดิม มีคุณค่าต่อ สุขภาพ ทำให้บุคคลมีสุขภาพกาย และจิตดี พ้นจากความเจ็บป่วย และคุณค่าต่อสังคม คือสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	การนวดไทยเน้นการยืดเส้น และ การกดจุด ถูกพัฒนาและปรับปรุง จนเป็นรูปแบบแผนที่เป็น มาตรฐานสอดคล้องกับวัฒนธรรม ไทย การนวดไทยแบ่งเป็น ๒ สาย คือ สายราชสำนักและสายเชลย ศักดิ์	หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๘๗-๖๑๑-๐๘๒๘	

ชื่อกรณีปัญหา	ด้าน	เจ้าของกรณีปัญหา	จุดเด่นของกรณีปัญหา	ข้อมูลกรณีปัญหา	บริเวณที่พบ	หมายเหตุ
โครงการด้าน เกษตรกรรม (กลุ่มเกษตร ผสมผสาน หมู่๑๑)	เกษตรกรรม	นางสาวทิพย์วรรณ น้ำฟ้า	เกษตรผสมผสานมีการใช้พื้นที่ การเกษตรได้อย่างเหมาะสมไม่ ปล่อยให้จุดเล็กกลายเป็นพื้นที่ว่าง เปล่าประโยชน์ และเกษตร ผสมผสานที่จะช่วยเพิ่มผลผลิต ให้กับผู้ทำได้จริง บนพื้นฐานแห่ง การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด	เกษตรกรรมผสมผสานเป็น การเกษตรที่ทำงานมากกว่า ๒ ชั้นขึ้นไปภายในพื้นที่ และ ช่วงเวลาเดียวกัน ไม่ว่าจะปลูกพืช คนละชนิด การเลี้ยงสัตว์คนละ ประเภท เพื่อให้เกื้อกูลระหว่าง กัน และสร้างประโยชน์ให้กับ การเกษตรมากที่สุด ทั้งนี้ต้อง ตั้งอยู่บนพื้นฐานห่วงโซ่ที่มี ความสัมพันธ์กันด้วย จะได้ ประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย รวมถึง ไม่ยุ่งยากในการดูแล	หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาวังหิน อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๖๕-๔๘๒-๙๕๔๔	
หมู่บ้านเกษตร สันติราษฎร์	เกษตรกรรม	ข้าราชการตำรวจ ชั้นผู้น้อย ของ สภ. เกาะจันทร์ จำนวน ๓๑ ครอบครัว	โครงการนี้ทำให้เห็นถึงความยั่งยืน ของการทำเกษตรกร ในการกู้เงิน มาแล้วสามารถจ่ายดอกเบี้ยเงิน ต้นได้ ที่สำคัญยังมีกำไรจากการทำ เกษตร มีเงินเหลือเก็บ	ในหมู่บ้านเกษตรสันติราษฎร์ มีข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อย ของ สภ. เกาะจันทร์ จำนวน ๓๑ ครอบครัว มีการแบ่งพื้นที่สำหรับ ที่พักอาศัยและพื้นที่การเกษตร	ตำบลนาวังหิน อำเภอพนัส นิคม จังหวัดชลบุรี เบอร์โทร ๐๓๘-๒๐๙-๑๑๑	